

DWIE WERSJE POGLĄDU O KARMIE		
	WERSJA 1	WERSJA 2
1) Co mówi.	Nie wszystko, czego doświadczasz, jest efektem twojej karmy. (Ponieważ istnieją inne czynniki np. choroba, pogoda, działania innych osób.)	Wszystko, czego doświadczasz, jest efektem Twojej karmy. (=Wszystko jest twoją <i>wipaką</i> .)
2) Kto w to wierzy, skąd zaczerpnięta.	Wczesny buddyzm (z wyjątkiem 1 sutty – poniżej). (Moliya)Sivaka Sutta (SN 36.21) https://suttacentral.net/sn36.21/en/bodhi – <u>Pyt.do Buddy</u>: Czy przyjemność i ból, jakich doświadczamy, jest zawsze spowodowana przez nasze wcześniejsze działania? <u>Odp. Buddy</u>: [...] Siwako, powodem niektórych (bolesnych) odczuć są problemy z woreczkiem żółciowym, flegmą, gazami w układzie trawiennym lub nierównowagą pomiędzy tymi trzema; powodem innych jest zmiana pogody (klimatu), niedbanie o siebie lub pobicie; inne z kolei są efektem kammy¹. [...] Kiedy asceci i bramini² twierdzą, że nieważne czy człowiek doświadcza czegoś przyjemnego, bolesnego czy neutralnego, że wszystkie te doświadczenia są spowodowane czymś, co zrobił on w przeszłości, to wychodzą poza dostępną człowiekowi wiedzę i poza to, co w świecie uważa się za prawdziwe. Dlatego też mówię, że ci asceci i bramini się tutaj mylą. <i>Podobne stwierdzenia w innych suttach np.: =Putta Sutta, AN 4.87; Tana Sutta AN 4.125; Girimananda Sutta AN 10.60. Także w Devadaha Sutta (MN 101):</i> Buddha mówi napotkanym Dżinistom, że „wypalanie” przeszłej karmy przez celowe poddawanie się cierpieniu nie działa + jw. bo nie wszystko, co nas spotyka jest rezultatem naszej przeszłej karmy. <u>Źródła niekanoniczne</u>: <i>Pytania Króla Milindapanhy do mnicha Nagasenya</i> – pojawia się stwierdzenie, że doświadczamy w życiu więcej cierpienia wskutek innych czynników niż wskutek karmy. <u>Uwaga, wyjątek w suttach</u>: <i>Culakammavibhanga Sutta (MN 135)</i>: wszystko co ci się przydarza jest rezultatem twojej karmy.	Buddyzm wadżrajany, w tym buddyzm tybetański na Zachodzie i w Polsce.
3) Możliwe konsekwencje	a) Praktykujemy (w 99%) zgodnie z tym, co przekazują sutty, a więc nasz światopogląd jako buddystów nie kłóci się z tym, co uchodzi za nauki samego Buddy. Nie jest też w oczywisty sposób sprzeczny z naukowym podejściem	1) Egotyzm: wszystko kręci się wokół mnie, inni wypełniają tylko moją karmę. Pogląd ignoruje fakt, że ludzie mają swe własne

1 To samo co karma, tylko w języku palijskim.

2 Nieoficjalni i oficjalni nauczyciele religijni w ówczesnych Indiach.

DWIE WERSJE POGLĄDU O KARMIE		
	WERSJA 1	WERSJA 2
i niebezpieczeń stwa przyjęcia danego światopoglądu	(patrz: nauka o nijamach). b) Pogląd zdroworozsądkowy, logiczny i praktyczny. Np. jeśli ząb mi się psuje, to warto przyjrzeć się diecie, higienie (i genom rodziców) albo odwiedzić dentystę, a nie przyjmować, że nie da się nic zrobić, bo to karma z tego lub przeszłego życia. W przypadku epidemii mądrzej jest pracować nad wynalezieniem szczepionki niż przyjmować, że to masowa kara pod nazwą karmy. c) Da się w większości potwierdzić w doświadczeniu i praktyce. Dopuszcza lub zaleca agnostycyzm: jeśli nie jesteśmy pewni, czy coś w świecie zewnętrznym jest efektem naszej karmy, to po prostu nie wiemy. „Dopiero po tym, jak uczyniliśmy wszystko, co w naszej mocy, a sytuacje nadal się powtarzają, mamy prawo zastosować metodę reszt i przyjąć, że to efekt karmy. (Sangharakszita, <i>The Three Jewels</i>, p. 62-63). d) Większość rzeczy, które się nam przydarzają nie kontrolujemy i nie jesteśmy za nie odpowiedzialni. Mamy jednak wpływ i możemy zmienić swoje reakcje na nie – energia powinna iść w ten obszar. To jest właściwa praktyka z karmą. Przyjęcie tego poglądu to umożliwia.	reakcje (dobre, złe) i to jak się zachowują wobec nas, niekoniecznie jest spowodowane naszą karmą. (patrz Budda w <i>Sivaka Sutta</i> – przyczyną bólu może być pobicie przez kogoś). 2) Możliwa niepraktyczność, nieżyciowość, bierność. Ząb mi spróchniał, nie idę do dentysty, albo zmywarka się zepsuła, nie naprawiam, bo karma. Pogląd może ocierać się o determinizm (wszystko jest tylko rezultatem karmy). W <i>Tittha Sutta (AN 3.61)</i> – Buddha zwraca uwagę, że taki pogląd uniemożliwia praktykę duchową – jeśli wszystko wydarza się wskutek przeszłych działań, to nie możemy teraz nic zrobić, aby się zmienić. – Pogląd jest również wewnętrznie sprzeczny, bo jeśli wszystko od zawsze jest rezultatem karmy, to kiedy udało nam się tę karmę wytworzyć? 3) Wierzymy w coś, co nie da się potwierdzić doświadczeniem (dogmat), jw., patrz Budda w <i>Sivaka Sutta</i>. 4) Konflikt z rozwijaniem mądrości i współczucia – np. kiedy jesteśmy zmuszeni uznać, że każde olbrzymie czy masowe cierpienie np. jakiegoś narodu w czasie wojny czy kataklizmu jest zasłużone. Np. pewien tybetański nauczyciel buddyjski w wywiadzie wypowiedział się, że „ci Żydzi musieli mieć straszną karmę, żeby zasłużyć na takie cierpienie...”. 5) Trzeba jednak przyznać, że te niebezpieczeństwa dotyczą głównie ludzi Zachodu, gdzie w post-chrześcijańskim świecie pogląd, że np. powodem epidemii choroby jest karma (wcześniej: kara boska) może paść na podatny grunt. Natomiast Tybetańczycy radzą sobie zwykle ze sprzecznościami poglądu, będąc duchowo kreatywnymi i mając szerszy kontekst do praktyki, np. reagując na negatywne wydarzenia wzmoczoną praktyką w celu wytworzenia dobrej karmy, co nigdy nie zaszkodzi (szczególnie, że czasem to może być wipaka czyli efekt karmy), patrz punkt c).